

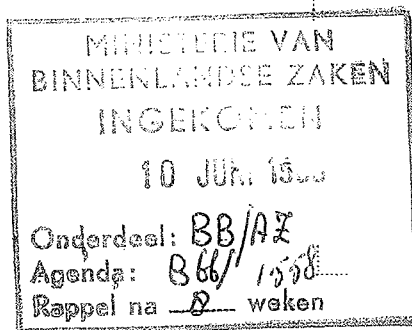

GEMEENTE WASSENAAR

Spaans

24/6/66 66

A a n

de Minister van Binnenlandse Zaken

te

's-GR A V E N H A G E .

No. 9917.

Wassenaar, 27 mei 1966.

Verzonden: 9 JUNI 1966

Onderwerp: Stemmachines.

Bijl. div.

+ 66/1477 - 10 Afd.
+ 66/1391

In antwoord op Uw schrijven van 28 maart j.l., no. B66/U873, deel ik U mede, dat ik mij ten aanzien van de in Wassenaar gebruikte stemmachines aan de voorschriften van de Kieswet zal houden en tevens aan Uw verzoek zal voldoen ook na het voorgeschreven tijdstip de machines niet te openen of aan derden af te geven zonder voorafgaand overleg met Uw departement.

Ik sluit hierbij de folder in, die aan alle kiezers in de twee districten, waar een stemmachine werd gebruikt, is toegezonden.

Van de geboden mogelijkheid tot oefenen hebben slechts 115 kiezers gebruik gemaakt.

Voorts is met het modelapparaat enkele avonden instructie gegeven in het enige onder deze districten vallende bejaardentehuis. Daaraan hebben ± 70 personen deelgenomen.

Uit de aard der zaak is ook op de dag van de stemming zelf vóór het stemlokaal met het modelapparaat uitvoerig voorlichting gegeven.

De bevindingen met de stemmachines zijn in beide districten niet gelijk. In het ene bureau heeft één machine de strijd na twee uur opgegeven, doordat de lineaal niet meer functioneerde.

Dit euvel, waarvan de oorzaak niet viel te ontdekken, bleek niet te verhelpen zonder de achterkant van de machine te openen, waartoe de voorzitter geen toestemming wenste te geven.

De tweede machine heeft verder de gehele dag goed gefunctioneerd.

In het andere stembureau daarentegen hebben de beide ter beschikking staande machines tesamen in totaal tienmaal geweigerd. (Een overzicht van de weigeringen sluit ik in.) Telkenmale bleek herstel mogelijk.

De oorzaak was af en toe gelegen in een forceren van het apparaat door de kiezer, een ander maal in een mechanisch gebrek, bv. lineaal, stemknop en handle functioneerden goed, maar de totaalteller versprong niet.

In een aantal gevallen was er vermoedelijk sprake van een combinatie van beide factoren. De kiezer sprong te ruw om met het apparaat, dat daarop te weinig berekend bleek. Voorts was het bij deze beide apparaten opvallend dat de lineaal, nadat de stem was uitgebracht, alleen met mankracht in de beginstand was terug te brengen.

Ik acht mij niet competent om te beoordelen of het zeer grote aantal blanco-stemmen (237 op het ene bureau en 160 op het andere, tegen resp. 6 en 12 in 1963) het gevolg is van fouten in het apparaat of van fouten van de kiezer. Ik ben geneigd om aan dit laatste meer waarde toe te kennen.

Het

Het onthouden (zelfs na instructie) van een aantal handelingen, die in de juiste volgorde moesten worden uitgevoerd, bleek voor velen en heus niet alleen ouderen - een onuitvoerbare opgave.

Dikwijls raakte de kiezer in paniek, hetzij door de dreigende stilte in het stemlokaal, hetzij door de ongeduldige uitroepen van andere wachtende (vaak al zeer lang wachtende) kiezers.

Een veelgemaakte fout was het niet voldoende indrukken van de stemknop of wel lag in de overtuiging, dat met het indrukken de stem geregistreerd was, waarna men de lineaal weer in de beginstand terug-schoof en daarna de handle overhaalde.

Het geven van uitleg aan zich achter de gordijnen bevindende kiezers kostte veel tijd, zodat zich dikwijls lange rijen vormden.

Een beeld van de wachttijden wordt gegeven door het rapport, op-gemaakt door [REDACTED] van het Bureau Personeelsbeheer en Organisatie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Van dit rapport met bijlagen sluit ik een fotocopie in.

De bepaling in de Kieswet, dat lichamelijk hulpbehoevende kiezers zich op hun verzoek met toestemming van de voorzitter door derden kunnen laten bijstaan moest in de meest ruime zin worden geïnterpreteerd om deze stemming nog tot een dragelijk einde te kunnen brengen. De uitgebrachte geldige stemmen zullen m.i. grotendeels nog door assisterende ambtenaren zijn uitgebracht, althans op één van de beide stembureaus.

Het stemgeheim dreigt op deze wijze enigermate in het gedrang te komen. Dat vindt bovendien nog zijn oorzaak in het feit, dat duidelijk aan de stand van de voeten van de kiezer onder het gordijn te zien is of hij op één van de eerste, dan wel op één van de laatste lijsten stemt.

/aan anderen

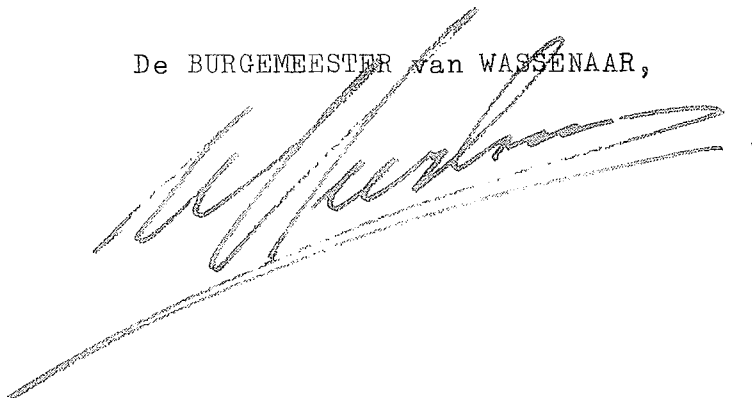
Tot mijn verbazing is door geen van de in de beide stemlokalen aanwezige personen aanmerking gemaakt op de verstrekte hulp/ ook het aantal andere klachten (zoals lang wachten, moeilijke bediening van de machines e.d.) was uiterst gering.

Het zal U duidelijk zijn dat de bevindingen met de stemmachines slecht zijn.

Voorshands zal dan ook geen gebruik meer worden gemaakt van de door de Raad verleende machtiging stemmachines in te schakelen.

Ik hoop U hiermede voldoende te hebben ingelicht,

De BURGEMEESTER van WASSENAAR,

Gang van zaken bij stembureau Schout bij Nacht Doormanschool.

8.00 uur opening stembureau.

8.15 " machine no. 1 weigert bij de zestiende kiezer (totaal-teller verspringt niet meer); driemaal geprobeerd, maar geen resultaat.
 lokaal wordt ontruimd en machine wordt afgevoerd.

8.24 " de stemming wordt hervat met machine no. 2.

8.27 " machine no. 2 weigert (lineaal blijkt niet meer te verschuiven).
 lokaal wordt ontruimd en machine wordt afgevoerd.

8.41 " de stemming wordt hervat met machine no.1.

8.45 " machine no. 1 weigert.

8.50 " de stemming wordt hervat met machine no.2.

10.45 " Voorzitter stembureau haalt handle over:
 één blanco-stem extra, even daarna weigert machine no.2.

11.08 " de stemming wordt hervat met machine no.2.

15.15 " machine no.2 weigert.

15.20 " de stemming wordt hervat met machine no.1 (hier geeft de totaalteller zes extra-blancostemmen, afkomstig van de monteur).

16.30 " machine no.1 weigert.

16.33 " de stemming wordt hervat met machine no.2.

18.03 " machine no.2 weigert.

18.05 " de stemming wordt hervat met machine no.1
(de totaal-teller geeft een extra blacostem aan, afkomstig van de monteur).

18.07 " machine no. 1 weigert.

18.22 " de stemming wordt hervat met machine no.2.

18.34 " machine no.2 weigert.

18.36 " de stemming wordt hervat met machine no.1 (de totaal-teller geeft een extra-blancostem aan, afkomstig van de voorzitter van het stembureau).

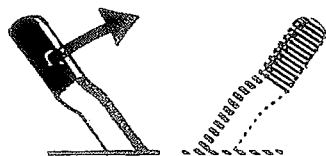
18.45 " machine no.1 weigert.

18.48 " de stemming wordt hervat met machine no.2.

19.00 " sluiting stembureau.

gebruiksaanwijzing stemmachine

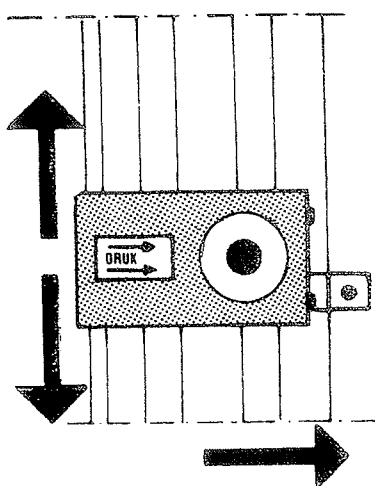
1

Haal de rode hefboom over naar rechts tot de bel overgaat.

Hierdoor worden de gordijnen gesloten en is de machine gereed voor het uitbrengen van één stem.

2

Verplaats de blauwe plaat naar rechts tot vóór de kandidatenlijst uwer keuze

Beweeg de knop omhoog of omlaag voor de aanwijzing van de gewenste kandidaat.

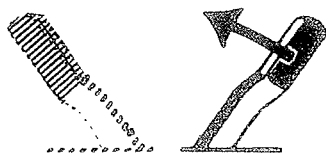
Plaats de rode stip op het witte stemvakje vóór de naam van de gewenste kandidaat en druk de knop in tot deze rood oplicht.

Wenst u de aangegeven keuze te veranderen:

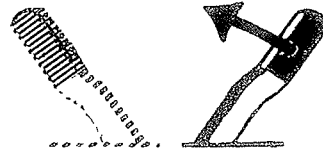
Trek de knop uit tot het rode lampje uitgaat.

Kies vervolgens een andere kandidaat op de boven aangegeven wijze.

3

Haal de rode hefboom over naar links. Uw stem wordt nu geregistreerd en de gordijnen gaan open.

Wanneer de rode hefboom naar rechts en vervolgens weer naar links wordt overgehaald, wordt slechts een blanco stem geregistreerd.

aan de kiezers !

Via pers, radio of televisie heeft u wellicht vernomen,
dat voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten
op 23 maart a.s. voor het eerst gebruik zal worden gemaakt
van stemmachines.

Ook op het stembureau waar u uw stem kunt uitbrengen
wordt een stemmachine gebruikt.

Teneinde het stemmen zo snel mogelijk te doen geschieden
hebben wij aan ommezijde de gebruiksaanwijzing
van de stemmachine gedrukt.

Bovendien staat vanaf 16 maart a.s. een stemmachine
op de gemeentesecretarie, afd. verkiezingen, zodat u zich desgewenst
van te voren met dit nieuwe apparaat vertrouwd kunt maken.

Gelegenheid hiertoe bestaat da-
gelijks - met uitzondering van
zaterdag en zondag - van 9-12
uur en van 14-16 uur.
Op 18 en 21 maart a.s. tevens
van 19-21 uur.

**Gemeentesecretarie
afd. verkiezingen.**